

До спеціалізованої вченої ради ДФ 35.051.072
Львівського національного університету імені Івана Франка,
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента,
доцента кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Майданик Любові Романівни

на дисертаційну роботу **Лубчук Олени Дмитрівни**

на тему «Охорона прав інтелектуальної власності на кінематографічний твір»,

поданої на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертації. В останні роки кінематографія в Україні отримала новий поштовх для розвитку, що обумовлено державною підтримкою, підвищенням якості аудіовізуальних творів і зростаючим інтересом іноземних інвесторів до цієї індустрії. Кількість успішних українських кінематографічних творів невпинно збільшується, а з ними й кількість талановитих та затребуваних творців. У 2020 році такі всесвітньо відомі виробники аудіовізуальних творів як Netflix та Canal+ вперше реалізували спільні проекти в Україні.

Українські кінематографічні твори стають дедалі цікавіші українському глядачу, який все частіше обирає перегляд саме вітчизняного фільму у кінотеатрі. У 2021 році у прокат вийшло 24 українських фільми, серед яких

була завершальна частина комедійної трилогії «Скажене весілля-3». Разом усі три частини «Скажене весілля» зібрали у прокаті безпрецедентно велику суму у розмірі 125 000 000 грн (сто двадцять п'ять мільйонів гривень). Крім того, права інтелектуальної власності на телевізійний формат «Скажене весілля» були передані іноземним кінокомпаніям з Румунії та Литви, що лише підтверджує тезу про динамічний розвиток кінематографії, а значить потребу у наукових дослідженнях з питань охорони прав інтелектуальної власності у цій сфері.

Попри повномасштабне вторгнення росії на територію України яке, на жаль продовжує тривати на момент написання цього відгуку, актуальність теми дисертаційного дослідження лише посилилася. Це обумовлено тим, що саме кінематографічні твори допомагають донести і поширити правду у світі про трагічні події, які відбуваються у нашій країні. З огляду на це, системне дослідження прав інтелектуальної власності на кінематографічний твір дозволяє виявити прогалини правового регулювання і запропонувати шляхи їх вирішення через удосконалення існуючих та розробку нових правових підходів.

Сам кінематографічний твір завжди займав особливе місце у системі об'єктів права інтелектуальної власності, що обумовлено багатьма чинниками: специфікою процесу створення, множинністю суб'єктів та об'єктів прав інтелектуальної власності, а також значними економічними інвестиціями з боку продюсера. Крім того, ряд нових питань виникає з розвитком ринку цифрових технологій, наприклад, забезпечення ефективної охорони та захисту авторських прав на кінематографічні твори розміщені в мережі Інтернет без дозволу автора. Актуальність дослідження правової охорони кінематографічного твору також обумовлена необхідністю гармонізації авторського права України з правом ЄС, що породжує низку

питань щодо шляхів імплементації положень *acquis communautaire*. У цьому зв'язку здійснення комплексного наукового дослідження на тему правової охорони кінематографічного твору з точки зору права інтелектуальної власності є надзвичайно актуальною темою.

Враховуючи все викладене необхідність науково-обґрунтованих досліджень у сфері прав інтелектуальної власності на кінематографічний твір є надзвичайно актуальною та затребуваною.

Ступінь обґрунтованості наукових напрацювань, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. На підставі аналізу дисертації О.Д. Лубчук можна дійти висновку про те, що наукове дослідження авторки є самостійним, оригінальним та цілісним, яке характеризується системним підходом до предмета дослідження. Визначені в роботі завдання відповідають загальній меті наукової праці, що полягає, зокрема, не лише у дослідженні теоретичних питань правового регулювання здійснення, охорони й захисту прав інтелектуальної власності на кінематографічний твір, а й у розробці науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства у цій сфері правових відносин.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані чітко. Об'єктом дисертації є суспільні відносини, що виникають у процесі створення, використання кінематографічного твору як об'єкта авторського права, розпоряджання правами інтелектуальної власності на нього, охорони та захисту прав інтелектуальної власності на кінематографічний твір. Предмет дослідження – нормативно-правове регулювання відносин, які виникають при створенні й використанні кінематографічного твору, розпоряджанні правами інтелектуальної власності на нього, охороні та захисті прав інтелектуальної власності на кінематографічний твір.

Мета дослідження, а також поставлені для її досягнення завдання обумовили структуру роботи, яка є логічною, лаконічною і такою, що охоплює найважливіші аспекти дослідження. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, які об'єднують десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та 1 додатку.

Авторкою дисертації проаналізовано значний обсяг наукових джерел (224 найменування на 25 сторінках), які безпосередньо стосуються проблематики наукового дослідження, акти чинного законодавства України, практику національних судів різних інстанцій, законодавче регулювання зарубіжних країн.

Висновки та результати дослідження є достатньо обґрунтованими, оскільки вони отримані завдяки використанню дисертантом філософських, загальнонаукових та спеціальних методів, що були обрані з урахуванням мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження. Обґрунтованість і достовірність отриманих наукових результатів дослідження забезпечуються застосуванням дисертанткою герменевтико-правового, історико-правового, формально-логічного, порівняльного, а також методів моделювання, аналізу та синтезу.

Теоретичну основу дослідження складають наукові праці українських та зарубіжних учених у галузі цивільного права, права інтелектуальної власності, авторського права, цивільного процесу та інших галузей системи права України.

Нормативно-правову базу дослідження склали Конституція України, міжнародно-правові акти, ратифіковані Україною, закони і підзаконні нормативно-правові акти у сфері права інтелектуальної власності на кінематографічний твір.

Висновки та пропозиції за результатами дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на засіданнях кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

Наукова новизна і практична значущість одержаних результатів. Дисертаційна робота О.Д. Лубчук містить висновки та пропозиції, яким характерна наукова новизна та практична значущість.

Варто погодитися з позицією авторки щодо необхідності законодавчого визнання права на оприлюднення твору особистим немайновим правом автора. Слушною у цьому зв'язку видається пропозиція доповнення переліку особистих немайнових прав автора, визначених у ст. 438 ЦК України та ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права», правом автора на оприлюднення твору (с. 114 дисертації). Такий підхід повністю аргументований та має на меті усунути правову невизначеність щодо змісту та місця права на оприлюднення у системі авторських прав. Зокрема, щодо розуміння права на оприлюднення не існує єдиного підходу, що у тому числі обумовлено існуванням у авторському праві таких суміжних понять як «опублікування твору» та «випуск твору у світ». Крім того, відсутність однозначної вказівки закону на те, що право на оприлюднення твору є особистим немайновим правом автора, давало підстави для його віднесення до майнових прав автора. Хоча такий висновок суперечить особистісній сутності такого права, яке виражається у повноваженні автора обирати форму та спосіб першого розкриття твору для суспільства. Більш того, останні законодавчі пропозиції викладені у проекті Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 5552-1 від 09.06.2021 року містять аналогічне положення, що свідчить про обґрунтованість та своєчасність пропозиції авторки.

Авторка у своїй роботі слушно висвітлює важливе питання кінематографічного твору як складного об'єкта авторського права, у зв'язку з чим, майнові та особисті немайнові права інтелектуальної власності на відповідні складові кінематографічного твору виникатимуть раніше за майнові та особисті немайнові права інтелектуальної власності на кінематографічний твір в цілому. У тому числі ця спеціальна характеристика обумовлює необхідність укладення договорів щодо кожного об'єкта авторського права, що складає кінематографічний твір (с. 136, 137 дисертації).

Варто погодитися із дисертанткою, що відносини між авторами кінематографічного твору недоцільно розглядати крізь призму традиційного співавторства (с. 83 дисертації). Авторка обґрунтовує підхід тим, що специфіка процесу створення кінематографічного твору (велика кількість учасників, різнорідний характер внесків кожного з них) унеможливорює розгляд відносин між його авторами в межах традиційного співавторства. На нашу думку, діяльність авторів кінематографічного твору не доцільно відносити до співавторства у розумінні авторського права України з огляду на ряд причин: невідповідність головним критеріям співавторства та відсутність практичної необхідності у цьому.

У роботі обстоюється позиція, що приналежність кінематографічного твору до складних об'єктів авторського права впливає на особливості прояву плагіату у вказаній сфері відносин. Оскільки кінематографічний твір включає в себе низку об'єктів, наділених самостійною правовою охороною (кіносценарій, музичні твори, ескізи тощо), то об'єктом вчинення плагіату може бути як елемент кінотвору, так і кінематографічний твір в цілому (с. 149 дисертації). Крім того, авторка слушно висвітлює проблему звуженого законодавчого визначення плагіату. У цьому зв'язку варто звернути увагу,

що визначення у ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» охоплює лише окремі дії, які можуть включатись до цього поняття, що додатково ускладнює застосування цього законодавчого визначення відносно кінематографічного твору.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Дисертаційне дослідження виконане авторкою самостійно, сформульовані в ньому положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на підставі особистих досліджень і викладені в наукових статтях і тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Основні теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження знайшли відображення у 21 науковій публікації, серед яких: 5 наукових статей у фахових виданнях України, 2 статті в іноземних фахових виданнях та 14 тез доповідей на науково-практичних конференціях та науковому семінарі.

Висновки та пропозиції, сформульовані у дисертації, мають теоретичне і практичне значення, тому можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері – для подальшого дослідження теоретичних і практичних питань правової охорони прав інтелектуальної власності на кінематографічний твір за законодавством України;

- правотворчій діяльності – для вдосконалення нормативно-правового регулювання відносин, які виникають щодо кінематографічного твору;

- правозастосовній діяльності – для вдосконалення практики застосування законодавства у сфері права інтелектуальної власності на кінематографічний твір;

- навчальному процесі у закладах вищої освіти – під час підготовки навчальних програм, посібників та підручників, а також проведення

лекційних та практичних занять з дисциплін: «Право інтелектуальної власності», «Авторське право і суміжні права», «Захист прав інтелектуальної власності».

Відсутність порушень академічної доброчесності. У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено.

Зауваження і дискусійні пропозиції, які викладені в дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію О.Д. Лубчук, водночас необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту.

1. Олена Дмитрівна обґрунтовує у дисертаційній роботі доцільність внесення змін до ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» в частині закріплення двох самостійних видів порушень авторських прав – «вчинення будь-яких дій для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і (або) суміжних прав» та «виготовлення, імпорту та розповсюдження пристроїв для здійснення обходу технічних засобів захисту авторського права і (або) суміжних прав». Авторка обґрунтовує свою думку тим, що слід відмежувати дії по обходу технічних засобів захисту авторського права від дій по виготовленню, імпорту та розповсюдженню пристроїв для здійснення такого обходу (с. 155 дисертації). Важко погодитись з такою позицією, оскільки на нашу думку обхід технічних засобів може містити всі ці дії, навіть якщо вони мають підготовчий характер до вчинення такого порушення авторських прав. Така пропозиція також потребує додаткового пояснення з огляду на практичну необхідність таких законодавчих змін. Крім того, при удосконаленні положень щодо охорони технічних засобів захисту авторського права України варто було звернути увагу на інші прогалини у цій сфері відносин. Зокрема, щодо доцільності чи

недоцільності застосування цивільно-правових чи кримінально-правових способів захисту, а також практичного механізму їх реалізації. Також, з урахуванням процесу гармонізації авторського права України з правом Європейського Союзу, зокрема положень директив, рішень Європейського суду справедливості та національного права країн ЄС.

2. Дисертантка у своїй роботі висвітлює питання суб'єктів авторських прав на кінематографічний твір, зокрема виробників кінематографічних творів. Авторка пропонує доповнити ст. 3 Закону України «Про кінематографію» таким авторським визначенням поняття кіностудії (с. 89 дисертації): «кіностудія – юридична особа, яка провадить діяльність у сфері кінематографії та основна функція якої полягає в організації виробництва фільму». На нашу думку, авторка не надає повної аргументації для таких законодавчих змін. Згідно згаданого Закону України «Про кінематографію» кіностудія лише одна з форм продюсера для виробництва фільмів, якій не надано більшого чи меншого правового статусу у порівнянні з іншими, наприклад, продюсерами фізичними особами-підприємцями. З огляду на це потребує додаткового пояснення чому визначення саме кіностудії має бути внесено до ст. 3 Закону України «Про кінематографію»? Крім того, потребує додаткового пояснення чим саме обумовлена необхідність законодавчого доповнення, а також які прогнозовані позитивні наслідки таких змін.

3. Олена Дмитрівна у своїй дисертації пропонує відмовитися від концепції закритого переліку авторів аудіовізуального твору. Для цього авторка пропонує доповнити ч. 1 ст. 17 Закону України «Про авторське право і суміжні права» положенням, згідно з яким фізична особа, яка виконує іншу, ніж наведені у цій частині статті, авторську функцію, може претендувати на визнання її автором аудіовізуального твору за умови здійснення нею

індивідуального творчого внеску в його створення, підтвердженого відповідними доказами. Авторкою запропоновано відносити до авторів-первинних суб'єктів кінематографічного твору осіб, які хоч і не належать до визначеного законодавцем переліку, однак здійснили індивідуальний творчий внесок у створення кінематографічного твору і можуть підтвердити це відповідними доказами (с. 88, 207 дисертації). На нашу думку, такий підхід хоч і дозволить охопити творчий внесок у кінематографічний твір усіх авторів, однак потребує доопрацювання. Авторка не уточнює механізм практичної реалізації такої пропозиції. Зокрема, доцільним було б додатково пояснити порядок доказування та види доказів для підтвердження наявності індивідуального творчого внеску.

4. Авторка у підрозділі 2.2. «Набуття особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності на кінематографічний твір за національним законодавством та законодавством зарубіжних країн» розглядає серед іншого актуальну проблему спадкування майнових авторських прав. На разі правозастосовна практика свідчить про неоднозначне застосування нотаріусами положення щодо реєстрації авторського права та договорів, що пов'язані з авторськими прав. Дійсно, нотаріуси часто відмовляють у видачі свідоцтва про спадщину з підстав відсутності запису у реєстрі державної реєстрації авторських прав. Судова практика у таких справах свідчить про те, що спадкоємці подають позови двох видів: про визнання майнових авторських прав та про оскарження постанови нотаріуса про відмову у вчиненні нотаріальної дії. У абсолютній більшості суди задовольняють такі позови, аргументуючи тим, що авторське право виникає з моменту створення твору, а отже державна реєстрація авторського права чи договорів пов'язаних з ним лише засвідчують авторські права і не є обов'язковою. Тому важко погодитися з позицією авторки про те,

що порядок оформлення спадкових прав є чітко врегульованою процедурою, що не дає змоги нотаріусу керуватись у своїй діяльності положеннями спеціального законодавства у сфері авторського права. Крім того, потребує додаткового пояснення наступне положення про необхідність усунення розбіжностей на законодавчому рівні щодо проблеми належності спадкодавцеві незареєстрованих авторських прав на момент смерті (с. 103 дисертації). Зокрема, було б доречним пояснити, які саме зміни і в який саме нормативний акт мають бути внесені.

Висловлені зауваження носять переважно уточнюючий характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження. Вони покликані запросити автора до наукової дискусії та врахувати зазначені зауваження у подальшій науковій розробці проблематики дослідження. Ідеться про певну неповноту розгляду окремих положень дисертації, що має теоретичне і практичне значення, містить нові наукові висновки і підходи до вирішення конкретного наукового завдання.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

1. Дисертаційна робота О. Д. Лубчук на тему «Охорона прав інтелектуальної власності на кінематографічний твір», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. В ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем правового регулювання прав інтелектуальної власності на кінематографічний твір.

2. Дисертація О.Д. Лубчук на тему «Охорона прав інтелектуальної власності на кінематографічний твір» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих

результатів відповідає спеціальності 081 Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2019 р. № 283), вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 р. № 759) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її авторка, Лубчук Олена Дмитрівна, на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інтелектуальної власності
та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права КНУ
імені Тараса Шевченка*

Любов МАЙДАНИК